



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Epistolai tu hagiū Isidōru tu Pēlusiōtu

Isidorus <Pelusiota>

Parisiis, 1585

Loca quęda[m] in Latina Oecumenij interpretatione emendantur, Cap. 21.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71898)

Vnde etiam Gregorius Nazianzenus Orationem eam, quam eod. die habuit, *εις τὰ ἅγια φῶτα* .i. in sancta lumina inscripsit. Et tamen Pamelius, vir meo quidem iudicio singulari ingenio ac summa eruditione præditus, Luminum festum, pro Purificationis D. Mariæ festo accipit. Eius enim Tom. 1. Oper. Cypri. Epist. 34. Annor. 13. hæc verba sunt: Festum etiam, quod hodie Purificationis, olim teste Beda *ὑπαπάντη* dicebatur, celebrat Homilia de Luminibus D. Gregorius Nazianzenus. Hoc autem ut existimaret, hinc mihi adductus esse videtur, quòd in ea Oratione & crebra luminum mentio fiat, & *καθαριστας* vocabulum non longè ab initio vsurpetur. Quæ quidem duæ voces ansam illi dare potuerunt existimandi ea Oratione Purificationis festum celebrari. Quod tamen ei assentiri nullo modo possum, cùm certissimum sit, Luminum diem baptismo Christi apud Græcos consecratum esse.

Loca quædam in Latina Oecumenij interpretatione emendantur.

C A P. XXI.

CUM Græcum aliquem Doctorem, cui eruditus interpres contigerit, legendum suscipio, in his duntaxat locis, quæ vel ob multiplicem vocum significationem, vel non vsquequaque tritam loquendi formam, haud ita plana ac perspicua sunt, quin in his doctissimi quoque viri hæere interdum atque etiam hallucinari queant, Græca cum Latinis confero. Ac siquidem Latina cum Authoris mente ac sententia consentire reperio, interpretis industriæ fauce atque applaudo. Sin autem eadem ab ipsa disidere comperio, id in eorum gratiam annoto, qui non eos in Græcis litteris progressus fecerunt, ut huiusmodi errata per se animadvertere possint. In quo tamè eam vbiq. modestiam tenere studeo, qua cum vti par est, qui se quoque hominem esse, atque in multis per sæpe offendisse, atque etiam quotidie offendere non nesciat. Ad hunc igitur modum cùm hisce diebus Oecumenium in Apostolorum Acta legerem, quædam mihi observasse videor, in quibus Hentenius interpres Authoris sententiam non satis est assecutus. Id autem itane sit, an ipse potius falsus sim, productis locis illi iudicabunt, qui Græcæ linguæ scientiam sibi compararunt. Cap. 1. vbi est in Latino, Hic se nihil prætermisisse ait eorum quæ coherent ac vrgerent, vox *συνεχόντων* parum cōmodè reddita est. *τὰ συνεχόντα* enim præcipua sunt, maximique momenti, non autem coherentia. Eod. cap. super illa Lucae verba, Igitur qui congregati fuerant, Græca sic habent, *καὶ ἀπαλλαγῆναι τῶν δυσχερῶν ἐπιθυμῶν* .i. molestiis & acerbitatibus liberari cupiebant. Hentenius, *hælitationibus*. Ac paulò inferiùs, vbi Græca habent, *ὡς πλεῖστον παρῆσαν εὐπρεπέστερος ποιῶν*, nullo modo dubitem, quin *εὐπρεπέστερος* legi debeat, & in Latino, paratiores, pro decentiores. Cap. 3. *ἀκροαταὶ ἔχον μὴ εἰς ὄψιν καὶ φωνῆς*. Hentenius, *sublannantes & clamantes auditores habes*. Ego pro *φωνῆς*, *φωνῆς* restituo ex Græco Chrylostomi codice, quem mihi D. Nullius vtendum dedit: ex quo hæc mutuatus est Oecumenius. *φωνῆς* autem est cædi inhiare. Eod. cap. *ἔπαθον πλεῖστον ψυχῶν, ἐαυτῶν κατέγνωσαν*. Hentenius, *Senferunt animam quæ ipsos condemnabat*. Ego sic malim: *commoti sunt, seipsos cōdemnarunt*. Et aliquantò inferiùs in his verbis, factus est omni animæ timor, Græca habent, *ὅτι γὰρ ὡς τῶν τυρότων κατεφρόνου, ἀλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν ὁ Πέτρος ἀνοήτων ἦσαν, καὶ τὰ μέλλοντα ἀπὸ τῶν ἐπαγγελιῶν δεκνύων, ἐκώστας ἐφισοῦντο* .i. Non enim eos ut vulgares ac plebeios aspernabatur: sed quia Petrus magno verborum impetu superiùs ferebatur, ac futura per promissiones ostendebat, meritò pertimescebant. Hentenius autem incōmodè sanè.

Neque

Neque enim more vulgi despiciabant (typographi enim vitio legitur, despici-
bant) sed quoniam Petrus multus erat ac vehemens desuper fluendo siue ex-
hortando, & futura promissionibus ostendēdo, meritō terrebantur. Nimirūm
eum fefellit quid significet πολλῶν ῥέειν, quodquidē Demosthenes in Orat. pro
Corona Pithoni Byzantino tribuit, utpotē viro summa vi dicendi prædito,
quique rapidi cuiuspiam torrentis instar in dicendo ferretur. quod etiam πολλῶν
φείεσθαι dicit Nazianzenus in Basiliana. Cap. 4. vbi de claudio sanato sermo est,
ἰδὲ τῶ ὀνόματος αὐτῶ τῶ κλεῖς αὐτοὶ ἐφρόντιζον. Hoc est, neque proprij ipsius no-
minis curam habuerunt .i. proprium ipsius nomen exprimere minimē cura-
runt. Hentenius autem: Neque dura illis fuit de nomine Domini ipsius. Vbi
κλεῖς vocabulum ob Homonymiam ipsi imposuit. Eod. cap. in his verb. Viri
Israëlitæ, τὰ κέτω σαρμόδια, inferiora detracta vertit Hentenius, minū rectē
meo iudicio. Græci enim Theologi τῶς κέτω σαρμόδιας, eos vocant, qui humi
voluntur, ac terrenis rebus addicti sunt: eodēque modo τὰ κέτω σαρμόδια,
res humiles & abiectas. Cap. 5. super his verbis, Et nunc Domine aspice in mi-
nas eorum &c. vbi legitur in Græco, μικρὸν ὑπὸ τῆς δεξιᾶς σαρκικῶν ὑπερφορ-
μῶν, μακρὸν ὑπὸ τῆς ἀριστερᾶς σαρκικῶν ὑπερφορμῶν .i. parum deinceps carnales homines curantes. Non longe hinc
Græca sic habent, τὰ πάντα γὰρ ὑπανίσταται διὰ τῆς καρδίας καὶ τῆς ψυχῆς πρὸς
ἐν κεντρικὸν ἢ ὀρμὴν ποικιλῶν, τὸ δὲ ἓν τὸ πρὸς εὐαρέτην σωτηρίων ἦεν .i. Hæc
enim subindicat per cor & animam ad vnum velut diuersorium contendē-
tia, nimirūm ad Deo placendum. Hentenius autem: Hæc enim subindicat
per cor & animam, quæ ad vnum concurrunt compositum. Quod autem di-
citur, erat, Dei manutentiam significat ad conferuandam animi placabilita-
tem. Quam autem hæc cum Græcis concordent, ipse viderit. Nec enim meū
est quenquam insectari. Cap. 5. super illis verbis, Per manus verbō Apostolorū,
Græca sic habent: ὡς αὖ τῆς οὐκίας Πέτρος φανύειν εὐμεγέθους τυγχάνωσιν. hoc est,
vt Petri umbra, quæ roboris afferendi potestate prædita erat, fruerentur.
εὐμεγέθειν enim hoc loco idem planè est quod δυνάμει. Hentenius autem sic
vertit, Vt per ymbra Petri prolongatam consequerentur salutem. In fine
eiusdem Capituli, Græca sic habent: αἱ γὰρ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι μετριοφρονου-
ντες, τῶ διδασκάλῳ ἀνετίθεσαν τὰς θαυματουργίας, ἐν τῶ ὀνόματι αὐτῶ ταύτας συμ-
πραγματούμενοι, ἀλλὰ καὶ ὁ βίος αὐτῶν καὶ ἡ ἀρετὴ ἀποστολικὴ εἶσα, ἰκανὰ τὸ μεγαλεῖος
βεβαίωσαν τοῖς ἕτοιμοις πρὸς εὐαρέτην βιοῦν. Vbi postrema verba non satis assecutus
esse videtur interpres, ad hunc modum vertens: attamen vita eorum virtūsque
verè Euangelica, idonea erat quæ plurimūm collaudaretur, magnūmque asse-
queretur præmium, in his qui ita viuere delegissent. Sic enim potius hæc ver-
tenda mihi videntur: attamen ipsorum quoque vita ac virtus Euangelica ad
huiusmodi amplitudinem his conciliandam sufficiebat, qui ad hunc modum
uiuere instituissent. Loquitur Oecumenius de miraculis editis ab Apostolis,
quæ partim diuinæ potentia, partim ipsorum virtuti ascribenda censet. At
cap. 6. super his verbis, Timebant enim plebem, grauius adhuc lapsus videtur
interpres. Vbi enim in Græco est, ὡ τῶς ἐμβρονησίαις τῶν ἐπ' ἀδύλω μὲν τῶ
φύβῳ τῶ ὄχλου τὸ σωφρονεπενγκότων, τῶ ἦεν δὲ πρὸς ἀδύλω ἀεὶ τῶν χειρῶν αὐτῶν
καθάπερ πτερυγῶν τῶς εἰσὶν ἐξαρπάζοντος, μὴδ' ἓν πᾶσι ἔργον ποιέσθαι πρὸς ἁμῶν,
ille sic reddidit, O dementiam istorum, qui turbæ quidem prudentiam
latentitimore cognouerant, similiter & Dei, qui manifestè suos semper de
manibus eorum tanquam volucres eripiebat: nec tamen vnquam adoptari

cupiebant. Quæ quidem verba, ne quid grauius dicam, ab Authõris sententia longissimè remota sunt. Ego itaque sic reddo: O amentiam eorum, qui ob incertum quidem plebis metum sese coërcere nouerant, Dei autem, qui ob perspicuè semper ex ipsorum manibus suos, tanquam volucres, eripiebat, nullam curam gerere constituebant. Hoc enim loco ὄραν ποιῆσαι nihil aliud est, quàm ὄρα φέρειν, vel λόγον ποιῆσαι. Eod. cap. super his verbis, Et Spiritus sanctus, quem dedit Deus his qui ipsi obediunt, Græca sunt eiusmodi: ἕχ ἡμῖν ἐρήται ἀποκληρωτικῶς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτοὺν .i. Non dictum est nobis separatim, qui diligimus eum. Hentenius autem sic, Neque enim dictum est, Nobis solis qui eum diligimus, distribuendo munera. Vbi certè eum fugit ἀποκληρωτικῶς hic idem omninò esse quod μόνον. Rursus sub finem eiusdem capituli, Græca sic habent, τὸ δὲ μαρτυρεῖται, τῆς τῆς συμβουλευθέντων δευσοποιῶ μαρτυρίας. id est, ut Hentenius vertit, Verberare autem Apostolos, eorum qui imbuta infania persuasi erant. Ego autem lubentiùs ita transtulerim, Flagris autem ipsos afficere, indebilis eorum furoris erat, quibus consiliū dabat. f. Gamaliel. Neque enim hoc illis vir optimus persuasit, ut Apostolos virgines cæderent, quippè qui contrarium potius suaderet. Cap. 8. ὡς ἂν εἰ πως εἰς ἀπολείαν αὐτῶν τὸ ἔλαττον αἰχμῶν αὐτῶν προπορεύσῃ, τῆς προσεισομένης ἀμαρτίας ἔχοντι. hoc est, ut si fortè ipsum ad infantiam redigerent, probrum ipsi conciliarent, ut qui earum rerum imperitus esset, quas assereret. Hentenius autem: ut si fortè ad hæsitantiam consiliique inopiam eum adigerent, pudore suffunderent, tanquam insipienter se habentem in his quæ sibi delegata essent. Quo loco eum sefellit quidam hoc loco προσεισομένης significet. Loquitur enim Oecumenius de Stephano, cuius nomini infamiam sese hac ratione aspersuros esse impij homines existimabant, si doctrinæ quam profitebatur, rationem reddere minimè potuisset. εἰς ἀπολείαν autem παριστάται, idem est cum eo quod mox sequitur, εἰς ἀφασίαν συμελαίνειν. Vernacula lingua dicere solemus, mettre à quia. Paulopost ληστρικώτερον χρῆσθαι, quod Hentenius transfert, clam procedere. Ego malim, prædonum more grafari: ut etiam aliquantò post, πάντα καὶ τὰ ληστρικῶς ἔχοντα, verito, vbi que prædonum morem retinent: non, ut Hentenius, furtiuos vbi que nituntur aggressus. Neque enim ij qui Stephanum laceffebant, furtim ac velut per cuniculos optimum virum aggrediebantur, sed aperta vi. Eod. capite, in his verbis, τῷ ὑποδείγματι τῆς εἰς ἀπειθείαν ἀποσιώπων τῶν υἱῶν, perspicuus error in Græco est. Etenim pro ἀποσιώπων, ἀποσιώπων legi debet. Itaque sic verito, hoc exemplo eorum qui nunc sunt in obedientiam insectans. Hentenius vitio libri delusus: hoc exemplo detegens præsentium inobedientiam. Eodem cap. super his verbis, Ipsum audietis, Græca sic habent, καὶ ταῦτα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἐν ἧ ὕψι προσηγήμεν μάλιστᾳ. hoc est, Idque in deserto, vbi maximè vobis præsidio eram. Hentenius autem: Et hæc quidem in deserto, vbi longissima fuit mora vestra. Vbi sanè quid illi in mentem venire potuerit ut ita verteret, non queo coniectare. Cap. 13. de Barnaba loquens: ἰὼ δὲ ἄνθρωπος χερσὶς σφόδρα. διὸ καὶ ὕψος τῆς κλήσεως φερανύμως ἐλέγετο. Hentenius: Filius consolationis ex nomine dicebatur. Ego autem: Idcirco Barnabas, hoc est, consolationis filius apto nomine appellabatur. hoc est, re præstabat id quod nuncupabatur. Ac miroi quoniam pacto ipse quoque Erasmus in tam facili vocabulo hæserit. Etenim cum in Epist. D. Hieronymi ad Desider. quæ incipit, Lecto sermone, hæc verba legisset, Gratulor tibi & sanctæ atque venerabili sorori tuæ Serenillæ, quæ Feronomos (Feronymos autem legendum est) calcatis fluctibus seculi ad Christi

tranquilla

tranquilla peruenit: in Scholiis suis scribit, Sequebatur dictio Græca, quam quidam sustulerant, alij variè posuerunt: sed ita vt nihil potuerim conicere quod mihi satisfaceret. Expectandū est igitur exemplar emendatius. Hæc ille. Atqui facile erat conicere legendum esse *φειρόμενος*. Hoc enim vult Hieronymus feminam illam appositè Serenillam appellatam fuisse, quod ad tranquillum vitæ genus se contulisset. Verūm ad institutum redeamus. Cap. 15. *ὃ γὰρ ἦεν δὸν τῷ ἀξιώματι αὐτὸν μεταπέμψασαι*. Hentenius, Nolebat dignitatis nomine eum accersere. Ego autem, Nolebat imperiosè eum accersere. Loquitur de Centurione qui Petrum accersendum curauit. *δὸν ἀξιώματος* is aliquem alloqui dicitur, qui imperiosius aliquanto eum alloquitur, atque ita vt dignitatis authoritatibusque suæ meminerit. Contrà, qui altissima dignitate præditus, familiariter, ac veluti positus fascibus, cum homine inferioris notæ colloquitur, is *ὄχι δὸν ἀξιώματος*, vel *ὄχι δὸν χήματος* (sic enim loquitur Basil. in Epist. ad Candid.) *αὐτῷ προσελάλεσθαι* dicitur. Cap. 26. *ἔτι καὶ γρηῃσιν αὐτοῖς Ἀεγύπτου ἐπέγει*. i. Deinde etiam ipsis locum Arati producit. Fallitur enim Hentenius, qui *γρηῃσιν* vaticinium exponit: quemadmodum & cap. 29. vbi de his Christi verbis loquitur, Beatius est dare quàm accipere. *γρηῃσιν* enim *παράγειν* idem est quod locum aliquem authoris cuiuspiam proferre, vt mille exemplis planum facere possem, nisi in re perspicua verba consumere pigeret. Cap. 32. Volens diabolus Paulum facere participem criminum quæ sibi congruebant. *Ὁ σέβει*. i. illi, non sibi. Hoc enim refert ad seditiosum illum Ægyptium, nō ad diabolum. Cap. 33. *ὃ γὰρ ἐβύλετο εὐχεταφρόνητος φαίνομαι τῷ χιλιάρχῳ. εἰ γὰρ αὐτὸς ἐδύετο μαρτυρεῖν, ὡς δὴ τοῖς Ἰουδαίοις ἐκιδιδόσθαι μέλλοντα ὑπὸ τῷ οὐρανῷ τυπείσθαι*. hoc est, Non enim volebat Tribuno vilis & contemnendus videri. Etenim si ipse quidem ab eo flagellando abstinuisset, tanquam Iudæis dedendus esset vt à seruis caderetur. Hentenius autem: Non enim volebat Tribunal intelligere quod facile despiceretur. Nam quum ille pepercisset nō flagellaretur, si postquàm ad Iudæos educus est, contigit vt à ministris verberetur. Quæ verba longè ad Græcis discrepant. Ex hoc autem loco corrigenda est translatio Chrysofomi hom. 48. in Acta, vbi hæc sic habentur: Si enim ille quidem pepercisset Tribuno flagellari, Iudæis exposituro, quod à seruis caderetur. Hæc enim verba à Græcis tam dissident, quàm quæ maximè. Sed & eodem cap. 33. paulo inferiùs, haud satis Oecumenij sententiam expressisse videtur interpres. Sic enim Græca habent: *ἔτι γὰρ καὶ μεταχειρισμῷ γρηῃσας ἰχυροτέρῳ παρρησίας. πολλὰ γὰρ παρρησία μὴ ἀνεγχεῖν ἐβλάψεν τιτὸν ἀλήθειαν, μεταχειρισμὸς δὲ εὐχερος κατάρθασε τὸ προσκείμενον*. Hentenius: Contigit enim vt quis grauiori dispensatione liberæ locutionis vtatur. Frequenter enim intempestiua loquendi libertas veritati nocuit: tempestiua autem eius vsus, quod propositum erat correxit. Quæ verba quàm parum Græcis respondeant, quid me commemorare attinet, cum id cuius perspicere promptum sit? Ego itaque sic potius transfulerim: Licet enim calliditate quoque libertatē loquendi superante nonnunquam vti. Sæpe etenim intempestiua libertas veritati detrimentum attulit: Contrà tempestiua calliditas id quod propositum erat, confecit. Loquitur enim Author de eo quod dixerat Paulus, Nesciebam quod summus sacerdos esset. Quæ quidem verba etiam si dissimulatiuè à Paulo habita sint, omnium tamen reprehensione carere ait. Licere enim interdum calliditate ac dissimulatione vti, cum intempestiua verborum libertas plus incommodi quàm utilitatis allatura sit. Itaque *μεταχειρισμός* hoc loco idem est quod *προσπίπτει*,

quemadmodum etiam liquet ex his quæ præcedunt, *ωρασιόειται ἀγνοίαι & βλάπης ἄν, ἀλλ' οἰκονομῆσαν*. Cap. 35. interpres non satis horum verborum mentem intellexisse videtur. τὸ τοῦτον (i. quod diabolo vouetur) *ὀκῶ ἀνατίθεται, ἀλλὰ κατὰ τίθεται*. Sic enim reddit: Quod enim eiusmodi non reponitur aut deponitur, sed reicitur. Itaque sic malim: Quod enim huiusmodi est, non appenditur, sed dependitur. Hoc enim vult Oecumenius, id quod diabolo vouetur, *κατὰ τίμα* potius quàm *ἀνά τίμα* dicendum esse. *ἀνά τίμα* enim id demum proprie dicitur, quod Deo appenditur atque consecratur. Atque eodem modo apud Athenæum non illepidè quidam ad eum qui improprie verbo *ἀνακείατο*, pro *κατακείατο* .i. mensæ accumbere, vsus fuerat, hoc regessit, *ὃ δὲ ἔ ἀνάκισο* .i. suspendatis vt donaria ea quæ diis consecrantur. Cap. 37. *καὶ μετὰ κόπον καὶ πόνον, καὶ ἐν τῷ ὄρει χροῖμα* .i. tum elaboratè, tum ex tempore. Hentenius utrunque confundit, sic vertens, multo cum labore & molestia, idque protinus. Hoc vult illic Paulus se paratum esse ad fidei Christianæ veritatè vel longa atque elaborata oratione, vel in promptu & ex tempore, si ita Agrippa malit, asserendam. Cap. 38. *τῆς εἰμαυδύνης ἕπι τῆς παρ' ἡμῶν κοιμωδύνης*. Hentenius: cùm fatum ad id quod præuisum est, obdormiat, Ego autem sic: Cùm fatum in perspicuis ac velut ob oculos positis dormiat. Eodem cap. hæc verba, *ἵνα κατὰ χροὶ αὐτῶν*, ita rursus vertit, quasi in Græco esset *καταχροῖμα*. Sic enim reddit, vt confunderet eos. Sic autem transferendum erat, vt eos retineret. Rursus aliquanto inferiùs, in his verbis, *ὃ γὰρ ἰδὲ αὐτοῖς φροντὶς προφῆας, ἀπὲρ ὅτι ὄρει τῆς τυχόντων ὄντος κινδύου*, non mihi cum eo cōuenit. Sic enim transfert, Non enim erat illis cura cibi, vt pote non sinente periculo occupari circa res vulgares. Ego autem ad hunc modum: Non enim illis cibi cura erat, quippe qui non in vulgari periculo versarentur. Cap. 40. *καὶ τὰ παλαιά μὲν λέγει*. Hentenius: Et ea dicit, quæ sibi mutuo constant. Ego autem: Et ea dicit quæ promptè ipsi in mentem venerant.

Quidnam σωτακτέλιος significet

CAP. XXII.

DIV ego addubitavi quidnam causæ esset, quamobrem Gregorius Nazianzenus Orationem eam, quam centum quinquaginta Episcopis præsentibus habuit, *σωτακτέλιον* appellavit. Atque in hanc sententiam non inuitus concessissem, vt λόγον σωτακτέλιον, idem esse quod *εἰρωικὸν* existimarem, si ea Oratione de componendis Episcoporum dissidiis ageretur. Quum autem illic de ea re nullum verbū fieret, anceps planè hærebam, quamnam hæc vox significationem haberet. Tandem tamen comperi *σωτακτέλιον* λόγον eo loco idem esse quod *Σπτακτέλιον*, hoc est, orationem extremam, qua quis valere aliquos iubet. Id quod, ne temerè à me ita exponi quisquam existimet, duo loca producam, quibus opinio hæc mea comprobetur. Etenim eruditissimus ille Dionysij Arcopagitæ scholiastes Maximus, eodem planè significatu hoc vocabulum vsurpavit initio Scholorum suorum in lib. De diuin. nom. cùm ita loquitur: *τῆτο δηλοῦται ἐν ταῖς ἀράξεσι τῆς ἀγίων Σποσόλων, ἕνα ἐν Ἀσία σωτάσεται ταῖς ἐκκλησίαις αὐτοῖς ὁ Παῦλος* .i. Hoc perspicuè declaratur in Actis sanctorum Apostolorum, vbi Paulus Ecclesias Asiaticas extremum salutavit: vel, Asia Ecclesiis vale dicit. *σωτάσεται* enim nihil hîc est aliud quàm *Σπτάσεται*. Atque eodem modo in lib. Quod mortui viuentiū beneficiis iuuentur, Damascenus, siue quis alius illius libelli author sit, de impiis loquens, qui in extremo iudicio quosdam ex familiaribus suis ab electorum parte stare videbunt, his verbis vtitur: *καὶ ὅταν πινὰς ἐξ αὐτῶν τοῖς δεξιόις ἰδῶσι κατὰ τα χροῖμας*

μέρεσι,

λα. 10.